

הלכות קריאת שמע סימן כא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יח]

י"ש אוקרים שלא יאריך בחי"ת קלל רק יכנן הכל בדיק"ת⁽¹¹⁾.

(11) ואם עלול לשבש הקריאה אם יאריך, דעת הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה סי' ה ס"ק ג) שיכול לכוון אחרי גמר המילה. והוסיף הגרש"ז אויערבך (ביצחק יקרא) שבהברה שלנו לא שייך להאריך בד' שב'אחד, וכתב בספר ארחות רבנו (ח"א עמוד נג), שהגרי"י קניבסקי אמר לו שמכוון בעיקר אחרי גומרו 'אחד', שאי אפשר לכוון הכל בעת אמירת 'אחד' וגם אי אפשר להאריך, ולכן אם התחיל לכוון בעת אומרו 'אחד', מועיל לסיים הכוונה גם אחרי גמר המילה. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (פניני תפלה עמ' כד). וכן משמע בשו"ע הרב (ס"ז).

[משנ"ב ס"ק כב]

כאלו מקבל עליו שתי רשיות חס ושלום⁽¹²⁾ וכו', יחזור ויקרא בלחש⁽¹³⁾ וכו', מקמין אינה זמן בין הקריאה ראשונה לשניה שרי⁽¹⁴⁾.

(12) וכן כשכופל ואומר 'אמת' בסוף קריאת שמע שתי פעמים, וכן כשאומר 'מודים' בתפילת שמונה עשרה, כתב השו"ע לקמן (סי' קכא ס"ב) ובמשנ"ב לעיל (ס"ק יא) ולקמן (סימ סו ס"ק לא) שמשתקים אותו כמו ב'שמע'. וכשכופל רק תיבת 'שמע' וכן תיבת 'מודים', ואינו כופל את שאר הקריאה, הסתפק בביה"ל לקמן (סי' קכא שם ד"ה האומר) אם גם בזה משתקים אותו או שדין זה הוא רק אם כופל גם את שאר הקריאה. והוסיף, שלענין תיבת 'אמת' שבסוף קריאת שמע, מבואר שאף אם כופל רק תיבת 'אמת' משתקין אותו.

(13) ובטעם הדבר שכשאומרו בלחש לא נראה כממליך שתי רשויות, ביאר הגרי"ש אלישיב (הערות על מסכת ברכות לג, ב) שאין זה דרך המלכת מלך כשמקפיד ללחוש את הדבר לעצמו שלא ישמעוהו אחרים, ואדרבה הרי נראה שחושש מלהמליכו.

(14) והזמן שיששה בין קריאה לקריאה, כתב המקור חיים (סי' ד"ה כשקורא) שיש אומרים שצריך הפסק יותר מכדי שאילת שלום.

[משנ"ב ס"ק כד]

ומלשון הרי"ף לכאורה לא משמע כן⁽¹⁵⁾.

(15) שכתב הרי"ף (ברכות כג, ב בדפי הרי"ף) "אבל הקורא פסוק מקריאת שמע וכופלו הרי זה מגונה", שמשמע כל פסוק, ולא דוקא הפסוק הראשון.

[משנ"ב ס"ק כה]

אבל במקום אחר אסור לקרות אפלו פקשה ב' פעמים⁽¹⁶⁾.

(16) ולכפול פסוק 'שמע ישראל' כשקורא שניים מקרא ואחד תרגום, כתב המאמר מרדכי (ס"ק ה) שיותר, שלא שייך לומר על זה שנראה כשתי רשויות כיון שקריאתו מוכחת, שהרי כופל את כל הפסוקים פעמיים ולא רק פסוק זה. ובשו"ת בנין ציון (ח"א סי' לו) ביאר שדוקא בדרך שבח או תפילה יש לחשוש לכך, אך לא כשקורא פסוקי תורה ונביאים שאין נראה כשתי רשויות. והוסיף, שלכן מותר לכפול את הי"ג מידות בהוצאת ספר התורה ביום טוב, כיון שאומרים אותן דרך קריאת פסוקים. אך בקצות השולחן (סי' עב בדה"ש ס"ק י) הביא את דברי המשמרת שלום שאסר לקרוא פסוק זה פעמיים שניים מקרא ואחד תרגום, אלא יקרא שתי פעמים עד ובשעריך, ומסיק שלא כמשמרת שלום, כיון שלא הוזכר כן בכל הפוסקים, וזהו מטעם המאמר מרדכי הנ"ל. מאידך, הכף החיים (ס"ק לה) כתב שבפעם השניה יאמרנו בלחש.

[משנ"ב ס"ק כז]

שמשבחין לבדו יתקדף שדר למעלה משבחה קריעים⁽¹⁷⁾.

(17) ולקמן (סי' תרכג ס"ק יא) כתב שהטעם הוא ללוות את השכינה שמתעלה לעלות למעלה משבעה רקיעים.

[ביה"ל ד"ה אחר]

ואם איתא דמחזירין אותו⁽¹⁸⁾.

(18) מדברי הרמב"ם (פ"א מהל' קריאת שמע ה"ד) שכתב שנהגו כל ישראל לומר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד', דייק האבי עזרי (מהדורה רביעאה שם) שאין זה מעיקר הדין ובוודאי שאין מחזירין על מנהג. ועוד הוכיח שאם זה היה מעיקר הדין אין סברא לחלק שיאמרוהו בלחש.

צה באר הגולה

ט טור י וירושלמי
דרכות שם כ בבלי
שם ל הראש
מ בבלי ל"ג
ג נהגות מיטן פרק
ב מהלכות קריאת
שמה ומהרי"א בשם
בה"ג שם
ע תוספות שם ל"ד
והרא"ש שם
צ פסחים נ"ו

הלכות קריאת שמע סימן כא

גג החי"ת, ויארץ בדל"ת של אחר ששור שיחשב שהקדוש-ברוך-הוא יחיד בעולמו ומושל בארבע רוחות העולם, (יט) ולא יארץ יותר מכשעור זה. טו"ש נזהגים להטות הראש כפי (י) (כ) המחשבה מעלה ומטה ולארבע רוחות: ז 'ידגיש' (D) [D] (כא) בדל"ת שלא תהא כרי"ש: ח כלא יחטף בחי"ת ללא יארץ באל"ף: ט *אסור לומר (כב) 'שמע' (ט) שתי פעמים, (כג) *בין שכולל התבות שאומר שמע שמע, בין שכולל (כד) הפסוק ראשון: י 'בשקורא קריאת שמע (כה) על משהו מתר לקרות כל הפרשה ולחזור ולקרותה. טו"ש מי שאומר שגם בזה יש לזהר מלומר פסוק ראשון (הגה שתי פעמים): יא *האומרים באשמרת בסליחות וכו' כפסוק בתפלת נעילה שתי פעמים פסוק 'שמע ישראל' יש ללמד (כו) שלא יאמרו: יב *ה' הוא האלהים" שאומרים אותו ביום-כפסוק בתפלת נעילה שבע פעמים (כו) מנהג כשר הוא: הגה יש אומרים שיש לזהר שלא לענות על שום ברכה (כח) שתי פעמים (י) אמן (ב"ב בשם אהלי-מועד): יג *אחר פסוק ראשון

שערי תשובה

שחבות על פניהם צ"ל על העינים אף בטור לא משמע כן. ועין בא"ר בשם מהרי"ל שהניח ידיו על עיניו כו', וכן בל' הגמרא גבי רבי, ועין בטור: [D] בדל"ת. עבה"ט. וכשי"ב בשם ספר שמי ידות הארץ בזה שאין לקרואה בדגש דמשמע די כמו די מחסור, אלא רפניה כו', ובדגש נשמע אסור או אשמת כמו ויחף יתרו, ולא קום מצות יחוד השם, וגם מ"ש שלא יארץ באל"ף כי הוא כסגול שהוא תנועה קטנה ולא יחטף בחי"ת

בדליקא אחרים דשומעין אותו דהינו אם הוא בצבור ובלחש או בנחיד אפלו בקול רם לית לן בה, ב"ח וכ"כ בס"ח סי' יח, ועין ט"ז ס"ק ג'. ואל"כ דא"כ מאי פריך הש"ס בכות דף לג ע"ב מהקורא את שמע וכופלה, דלמא אר"י בלחש או בנחיד, דא"כ אפלו מנהג ליקא, ע"ש. ובסליחות שמפסיק הרבה ביניהם מתר לומר בכל פעם שאומר ויברך, ש"ל, מ"א. וזה על ב' ענינים חלוקים מתר לכלל דקאמרינן בפי' החילול אהא דהנן אנו ליה וליה עינינו דמסקינן שם דה"ק ליה אגחנו מודים ועינינו ליה מלכות, וכ' רש"י שם ביון דאחר מלי קמפידר ל"ל בה ע"ש. וסוגיא זו אשתמטתה מהב"ח כמה שפסק היבא שכל הקהל אומרים ליקא קפידא, דהא הוה כל הקהל היו אומרים אותו ואפ"ה הקשה שם והאמרינן האומר שמע שמע משתקין אותו, עמ"א ס"ק ט' (י) אמן. וב"י חילוק וכ' דמתר דהא כתיב קרא אמן ואמן, ואין לחלק בין אומר ברי"ו או בלא וי"ו, וכ"כ בבתי"ר פירשת בשלח: והמכון וכופל אמן ואמן וזה לשוני עלולות, וכן אמר דוד

באר היטב

(י) המחשבה. אע"ג דאמרינן הקורא את שמע לא יקרץ בעיניו וכו', דהתם הקריצה והרמיה לצרף דבר אחר ומבטלין הפנה, אבל הכא הרמיה היא צרף הפנה, הרא"ש. והנה צריכה להיות מנוח צפון מערב דרום, ולא ישה הראש מנוח מערב צפון דרום דהרי דרכי האמרי, עט"ז: (D) בדל"ת. ולא ידגיש יותר מדי שגאה כאלו הדי' נקדה בשון או בצירי, אלא הפנה שישטעמנה בפ"ה יפה, ב"ח מ"א פ"ח: (ט) ב' פעמים. ואם לא כן יחזור ויקרא בלחש, וכן יש לדיק מדברי הגמרא דאמרינן משתקין אותו משמע בדאיכא אחרים דשומעין אותו דהינו אם הוא בצבור ובלחש או בנחיד אפלו בקול רם לית לן בה, ב"ח וכ"כ בס"ח סי' יח, ועין ט"ז ס"ק ג'. ואל"כ דא"כ מאי פריך הש"ס בכות דף לג ע"ב מהקורא את שמע וכופלה, דלמא אר"י בלחש או בנחיד, דא"כ אפלו מנהג ליקא, ע"ש. ובסליחות שמפסיק הרבה ביניהם מתר לומר בכל פעם שאומר ויברך, ש"ל, מ"א. וזה על ב' ענינים חלוקים מתר לכלל דקאמרינן בפי' החילול אהא דהנן אנו ליה וליה עינינו דמסקינן שם דה"ק ליה אגחנו מודים ועינינו ליה מלכות, וכ' רש"י שם ביון דאחר מלי קמפידר ל"ל בה ע"ש. וסוגיא זו אשתמטתה מהב"ח כמה שפסק היבא שכל הקהל אומרים ליקא קפידא, דהא הוה כל הקהל היו אומרים אותו ואפ"ה הקשה שם והאמרינן האומר שמע שמע משתקין אותו, עמ"א ס"ק ט' (י) אמן. וב"י חילוק וכ' דמתר דהא כתיב קרא אמן ואמן, ואין לחלק בין אומר ברי"ו או בלא וי"ו, וכ"כ בבתי"ר פירשת בשלח: והמכון וכופל אמן ואמן וזה לשוני עלולות, וכן אמר דוד

באר הגולה

* בין שכולל וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו: ובדיעבד בבפילת הפסוק וכו': דלא כמצי' לפרש רבנו חננאל בבפילת הפסוק רק מנהג מרי, בודאי לא מעקר על ידיהו הקריאה ראשונה, אלא אפלו לפרש רש"י דמשתקין אותו. וכן בס' מסתפרא דנצא, דחלא על אמינה ראשונה לא היה אסור, ואמינה שניה לא הוי הפסק בקריאת שמע, דהרי לא שקה בזה כדי לגמור את פלה, ודומה זה למה דמקשה הגמרא שם: ודלמא מעקרא לא כון דעתה וכו', והרי שם גם כן אחרתך אמר עוד פעם ולא כון, אפלו הכי לא מקרי בזה הפסק ויוצא כמה שאמר פסם ב', והוא הדין הקא דנצא כמה שאמר בפסם א'. ובכפילת התבות יש לעין, כי לפרש רש"י דפרש בנקרא דלחכי לא הוי בזה רק מנהג ואין משתקין אותו, משום דקריאתו לא נחתב רק במחלוצי, אפסר דלפי זה לא יצא: אבל לפרש רבנו חננאל דפרש בזה משתקין אותו, משמע דלית לה האי סבא דרש"י, נראה דנצא בזה: וקריאה מפה דמקיש שם הגמרא: ודלמא מעקרא לא כון דעתה ולבטור כון דעתה, ויפרש רבנו חננאל קאי הקישא על כפילת התבה בזה משתקין אותו, אלא לא חשיב הפסק מה דמפסיק בין תבה לחברתה בתבה שלא פדיו, והוא הדין בעניננו: * אחר וכו' בשכמל"ו. עין במשנה ברורה לענין דריצבדא אם לא אמרו. הנה המנהג אברהם הביא בשם השליטת הגבורים ונביח שאין מחזירין אותו, והלכוש פוסק דמחזירין אותו. והנה אף שמהדרי המנהג אברהם משמע דמפסיק עם הלכוש שמחזירין אותו, והנהגה להחזיר לראש, כמו שמוכח בספר תי"אדם קל כא, או לעיל פנים לברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, מקל מקום לעניות דעתי נראה שהדין עם השליטת הגבורים וכו', עין בפסחים נ"ו ע"א רבי יהודה אומר מפסיקין היו אלא שלא היו אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והביתר שניה: אלו נאילו שלא בדין דקמיין וכו' אלא שלא אחר כמה חזקתים: ואם איתא דמחזירין אותו¹⁸ ולא יצאו ידו חובת קריאת שמע על ידיהו, היה להם למחות בהם כמו על אידי דברים דלא היה אסור דאורוקא בהם גם כן כמו שכתוב שם בגמרא ואר"י צ"ל כן מחו בהם: ועוד, דלמא לן לעשות פלגתא דחוקה בין ר' יהודה לר' מאיר שסבר שם דלא הוי מפסיקין, ופרש רש"י בין אחר לראשון, ועין שם במהרי"א

משנה ברורה

כשעור שני שלישים. ויש אומרים שלא יארץ בחי"ת כלל רק כן כן הכל בדל"ת¹¹, וכן כתב הג"א בבאורו: (יט) ולא יארץ יותר. עין פרי מגדים בשם הפרי חדש: (כ) המחשבה. אף על-גב דאמרינן הקורא את שמע לא יקרץ בעיניו וכו', דהתם הקריצה והרמיה לצרף דבר אחר ומבטלין הפנה, (ט) אבל הכא הרמיה היא לצרף הפנה. (י) והנה צריכה להיות מנוח צפון מערב דרום, ולא ישה הראש מנוח מערב צפון דרום, דהרי חס ושלום שתי וערב: ז (כא) בדל"ת. ולא ידגיש יותר מדי, שגאה כאלו הדי' נקדה בשון או בצירי, אלא הפנה שישטעמנה בפ"ה יפה: ט (כב) 'שמע' שתי פעמים. משום דנראה כאלו מקבל עליו שתי רשיות חס ושלום¹². (יז) ואם לא כן מעקרא יחזר ויקרא בלחש¹³, ואם ליקא שומעין, אפלו בקול רם מתר: (יז) אבל אם כון מעקרא, אפלו בלחש אסור. (יז) ובסליחות מתר לומר "שמע" בכל פעם שאומר "ויברך", כדין שמפסיק הרבה ביניהם לא מחזי כשתי רשיות. ועין בט"ז בסיון סג עיף ג שכתב גם כן דאם ממתין איזה זמן בין הקריאה ראשונה לשניה שרי¹⁴, דאין משתקין אותו אלא אם כן קורא ב' פעמים רצופים, (יד) ואפלו מנהג נמי לא הוי: (כג) בין שכולל. ובדיעבד בבפילת הפסוק יצא, ובכפילת התבות צריך עיון, ועין בבאור הגלגה: (כד) הפסוק ראשון. איתא בבית יוסף, דמפסוק ראשון והלאה אין חשש, ומלשון הרי"ף לכאורה לא משמע כן¹⁵, עין שם, ועין במגן-גבורים שגם המאירי מחמיר בזה: אף על משהו בודאי אין להחמיר בזה: י (כה) על משהו. משמע דוקא על משהו כדי להשפיע בשנה מתוך קריאת שמע משום שמירה,

(טו) אבל במקום אחר אסור לקרות אפלו פרשה כלה ב' פעמים¹⁶, ועל משהו גם כן אין מתר אלא אם כן קורא קורא גם כן שאר הפרשיות אין חשש בדבר. יא (כו) שלא יאמרו. והב"ח כתב דאין לבטל המנהג במקום שנהגו בן וכן כתב אליה רבה, אבל הלכוש והלחם חמורות והמנהג אברהם אסורין, ומדברי הג"א משמע גם כן שאסור: יב (כו) מנהג כשר הוא. שמשתקין לבוא ויחבר שדר למעלה משכבה קריעה¹⁷, גם מצינו בקרא ב' פעמים 'ה' הוא האלהים" גבי אליהו. (טו) ומה שאומרים שלש פעמים "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ביום-הכפורים גם כן מתר, דלא חשיב לשתי רשיות אלא בפסוק "שמע" שהוא עקר קבלת על מלכות שמים, וכיון שקבל עליו על מלכות שמים פעם אחת אין חשש באמירת "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" יותר מפעם אחד, דהא קאי על פסוק "שמע ישראל", וליכא מאן דאחי למטעי: (כח) שתי פעמים אמן. דגם זה מחזי כשתי רשיות.

שער הציון

(ט) טור: (י) צנרת וקנים: (יז) פרי מגדים בשם הב"ח: (יז) פרי מגדים: (יז) אגן אברהם ושל"ה: (יז) פרי מגדים: (יז) אגן אברהם: (יז) ט"ז, ופרי מגדים גם כן מחזי משמע אחר:

הלכות קריאת שמע סימן סא

צריך לומר (י) (יא) (כט) 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' (ל) בחשאי: יד צריך להפסיק מעט (לא) בין לעולם ועד ל'ואתהב' כדי להפסיק בין קבלת מלכות שמים לשאר מצות: הגה ויש להפסיק בפסוק ראשון בין 'ושאל' לה' ובין 'אלהינו' לה' השני, כדי שיהא נשמע: שמע ישראל כי ה' שהוא אלהינו הוא ה' אחד (רוקה). ויש להפסיק מעט בין 'אחד' ל'ברוך', כי עקר קבול מלכות שמים הוא פסוק ראשון (אבודרהם): **טו צריך להפסיק בין 'היום' - על לבך' ובין 'היום' - לאתהב', שלא יהא נראה היום ולא למחר: טז צריך להפסיק בין 'נשבע' לה' כדי להטעים יפה הענין שלא תהא נראית כה"א: יז צריך להטיו זי"ן של 'ותקשרו', דלא לשממע 'תשקרו' או 'תשקרו', והיו פעבדים המשמשים על-מנת לקבל פרס. וכן צריך להטיו זי"ן של 'ויתקשרו': יח *ויגיש יו"ד של 'שמע ישראל' (לב) שלא תכלע וישאל תראה אל"ף, וכן יו"ד ד'יהיו' דלא לשממע 'ויהאו': יט צריך לתן רוח בין 'וחרה' ל'אף' דלא לשממע 'וחרף': כ צריך לתן רוח בין תבה שתחלתה בסוף תבה שלפניה, בגוף (יג) (יד) (לג) 'בכל לבבך', 'על לבבכם', 'בכל לבבכם', 'עשש בשךך', 'ואבדתם מהרה', 'הכנה פתיל', 'אתכם מארץ': כא *צריך בכל אל"ף שאחר מ"ם להפסיק ביניהם, בגוף 'ולמדתם אתם', 'ויקשרתם אתם', 'ישמעתם את', 'ויראתם אתו' ('ויתקשר את', 'ועשיתם את'), שלא יהא נראה (לד) בקורא 'מותם' 'מת': כב *האף**

באר היטב

בסוף מזמור מ"א. ובידשלימי בפרק הקורא את המגלה איתא דלא דוקא מודים מודים משתקין אותו אלא א"ה שמע שמע אמן אמן ע"ש, א"כ ע"כ מוכרחים אנו לומר דקרא דאומר אמן ואמן וא"ו הפסיק הענין, ומה על הכ"י דאשתמיט מנה הירושלמי, יד-אתרן ועין פ"ח. מי שנודמן לו לענות אמן על ב' דברים אפשר דאחד יעלה לכאן ולכאן ואם יאמר אמן ואמן עדיף טפי, הלכ"ט ח"א סי' פה, וע"ל סי' נו ס"ק ה' מש"ש: (י"א) בשבכמ"ו. ואם לא אמר בשבכמ"ו אין מחזירין אותו, ש"ג ב"ח, אבל בבלבש כ' שאפילו אקרו ולא אמרו בבגנה עדיף לחזו וכי"מ ריש סימן סו: (י"ג) בכל לבבך. פירוש שיקרא בענין שישממע שהם שני למדיים, אבל מ"מ צריך מקף ביניהם כי בלא מקף צריך לקרות בכל בחולם ובקמץ בקמץ, ותשעם כי

משנה ברורה

ועין במגן אברהם שפסק בבבב, אבל האחרונים הסכימו לאסור. (י"ז) ואם הוא אומר "אמן ואמן" שרי, בדכתיב 'ברוך ה' לעולם אמן ואמן'. ועין בפרי-מגדים שכתב דבר חדש בזה והוא, דיש תרי גוני אמן: אחד, שאני מאמין ומחזק שכן הוא האמת, והשני, שהוא פירוש של בקשה, ורצה לומר, שישאמרו הדברים ויקרא משאלותינו, ואס"פן בבבבב שלש ביה שני ענינים, על דרך משל "רפאנו ה' ונפא, ורפא חולי כו", שפיר יש לומר ב' פעמים אמן. (י"ח) ואם נודמן לו לענות על שני דברים, אפשר דאמן אחד יעלה לכאן ולכאן, ואם יאמר "אמן ואמן" עדיף טפי: (י"ג) (כט) 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. ואם לא אמר, יש דעות בין הפוסקים אם מחזירין אותו, עין במגן אברהם ועין בבאר הלכות: (ל) בחשאי. שפסקא יעקב אבינו עליו השלום לבניו, בקש לגלות להם את הקץ⁽¹⁾, בדכתיב 'ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים', ונסתלקה ממנו שכינה ולא הניחתו לגלותו; אמר לבניו: שמא יש בכם מי שאינו הגון? פתחו פלם ואמרו: שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, פתח הדין ואמר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. ואמרו רבנן: היכי נעביד? גימרה, לא אמר משה⁽²⁾; לא גימרה, הא אמר יעקב: תקנו לאמר אותו בחשאי⁽³⁾, והוא הקר ששינוי מן הפרשה הכתיבה בתורה, רק יעקב אמר: יד (לא) בין 'לעולם ועד'. ה"ר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" גס"פן בכלל קבלת מלכות שמים הוא⁽⁴⁾, על-כן צריך להקטין אחריו מעט: יח (לב) שלא תכלע וכו'. השלח-ערוך נקט בהג"י פסוקי, והוא הדין בכל קריאת שמע יראה שלא להקליע האותיות ולא להחליפם באותיות אחרות⁽⁵⁾, בגוף פסוק ואהבם וגו', לא יראה כמי שקורא 'ואהפפת', 'לבבך', 'בבשך', 'מודיך', ובהאי גונא בכל קריאת שמע יורה לקרות במתן כל תבה ותבה בפני עצמה, ולהוציא את התבה מפיו בהלכתה, וישלמו לו כל ר"מ"ח איבריו על-ידי זה, וכנ"ל בפני-קטן ו. ועין לקמן בסימן סב במשנה ברורה סעיף-קטן א: כ (לג) 'בכל לבבך'. אין הפנה שישפסיק ביניהם, (ט) רק שיקרא בענין שישממע שהם שני למדיים⁽⁶⁾, אבל מקל במקום צריך מקף ביניהם, כי בלא מקף צריך לקרות "בכל" בחול"ם, ובקמץ בקמץ: כא (לד) בקורא מ"ם צריך להפסיק, בגוף 'ועבדתם אלהים אחרים', 'ענינים אשר'

ק טור מהא דרבי מאיר שם ר' שם בפסחים ש'ירושלמי דברכות דף ע"ד ת שם בירושלמי א תראכ"ד כ'הראש שם בפסוק ב דברכות ג שם בנפיק ט"ו ד רבנו יונה בספר היראה וכתוב בהנחות ממוני פרק ב בהלכות קריאת שמע שכן נהגו ה' שם בספר היראה

שערי תשובה

שהוא בקמץ לא ימהר בקריאתה שהוא ת"ג ע"ש: (י"א) בשבכמ"ו. עבה"ט. ועין לקמן סי' לו לענין הפסק. ובהכ"ח כתב בשם הרמ"ב שאין להפסיק באמצע שמע ולא באמצע בשבכמ"ו כלל אבל בין ב' פסוקים אלו דינו כבאמצע הפרק ע"ש: (י"ג) בכל לבבך. עבה"ט. ועין בשם הפוסק שמי ידוע שדין לקמץ הפסוק שבמקף יש לעמוד קצת מכלה הקודמת, בגוף ונחתי מטר-אמצעם, צריך לעמוד קצת מכלה ונחתי ואז קל עליו לקרות מטר-אמצעם במקף, ונחתי זה לפי שנאיתי תורה אנשים שלא ידעו זה ולא לקדו מרובותיהם כאשר קבלתיהו אני כו'. ומהר"מ גירון כתב שמי"ם להפסיק בין אף לה', ונראה הטעם שלא יהיה נראה כאומר שהשם הוא אף ח"ו. ואני אומר שאין לשמע לאלו הבדלים הפסקות מלבם, ואדרבה צריך להתיר שלא יפסיק בין אף לה' כלל שיש מקף כו', ואפשר ששכנע

באר הגולה

דלפי סברת רבי מאיר לא היה צריך כלל לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לפרוש רש"י, אלא ודאי דאף לרבי יהודה בדריבך אין מחזירין אותו. ועוד, מרש פק ב דברכות במחך כדברי דאיתא שם: הנה קורא בתורה [פרשת קריאת שמע, כדפ"ש רש"י] והגיע זמן הפקא, אם כן לכו יצא, וקל לא לאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד? אלא ודאי יצא בדריבך. והתינו אם נפרש "אם כן לבו" לצאת (זהו לשון הגמרא שם: שמע מנה מצות צריכות כנה, מאי אם כן לבו? לקרות? לקרוא? וקא קרי? בקורא להגיה). נחיל לאמר גס"פן דמרי דאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אבל אם נפרש "כ"ן לבו" לקרות בתורה סתם ואף-על-פי-כן יצא, בדכתיב התקרא שם, כדארי לא מרי דאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואף-על-פי-כן יצא. [נהגיה: וסבור הייתי להעמיד ענין זה בדברי הירושלמי ריש פרק ב דברכות במה שאמר שם: ואינו מפסיק ולא תגנתה וכו', הינו, האם אינו מפסיק לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ואף-על-פי-כן לא תני דבר זה, והוא הדין לענין הכרבות אפשר דוקא אם ברוך אותם, עין שם בירושלמי, ואס"פן יהיה מזה שיצא לדברי הבלבש: אף מהדשמיטו הפוסקים זה משתקא א"ו מקרשין בן הירושלמי. ועין לדחות הדמיון המהני מריא גריב מאיר חת"א דארי לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד: ודאי, דרבי מאיר גופא סובר דצריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, כמו דאיתא להדיא בירושלמי בפסחים בפרק מקום שנגנו, ואפילו לרש"י הנ"ל דהיה לו גרסא אחרת בירושלמי בזה כמו שכתבו המפרשים, מכל מקום אין לומר כן, דאם כן איך העמידו כל הפוסקים את דין המשנה בסתמא, ולא אשתמיט אחד מהם לומר דלדין דפסקונו כדרי יהודה לא יצא משתקא רק אם אמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, אלא ודאי דבכל גוני יצא. מה שהביא הפגן אברהם כ"ה מסימן סו סעיף ו, דשם פוסק דאין להפסיק באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אם לא שיצא שקרא יתרגנו, אלא מהו דהוא בכלל קבלת מלכות שמים כמו פסוק ראשון של שמע, אין ראיה לזה, וגם אנו מודין דעצם אמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד הוא ענין גדול, אבל אין ראיה מזה שאם דלג שיצטרך לחזר לראש; דגם אם דלג מגופא של הפרשה, אם לא שגלה לנו התורה 'וקו"י' שלא יקרא למפרע לא היה צריך על-ידינו לחזר לראש, ומעני לנו להחמיר בסי' ב באמירת ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד דתנן והוסיפו רבנן. ולולי דמסתפינא הנה אמרנו דגם הבלבש מודה בזה, דלא אמר רק שצריך להחזיר ולא הרי בשאר פסוקי שבקריאת שמע שאין צריך לחזר עבור הפנה אפילו אם לא החזיר עדין הפסוק שאחרי, ונקא-מנה אם הוא עומד קדם ואהבם, אבל אם כבר קרא קריאת שמע אף שדלג ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד אין צריך לחזר עבור זה, רק יאמר אותו במקום שנקבר, ואפשר דגם זה אין צריך מצד הדין: *ויגיש יו"ד של 'שמע ישראל' וכו'. ועין בספר יסוד ושני העבודת, שמראה לעין כל את גדל קלקולי התבואות וחסרון האותיות במי שאינו נזהר בקריאתה:

שער הציור

(י"ח) לבוש: (י"ט) הלכות קטנות, באר היטב: (י"א) מגן אברהם:

הַלְכוּת קְרִיאַת שְׁמַע סִימָן סא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כח]

וְאִם נִדְּמָן לֹא לַעֲנוֹת עַל שְׁנֵי דְבָרִים, אֶפְשָׁר דְּאָמֵן אֶחָד יַעֲלֶה לְכָאן וּלְכָאן, וְאִם יֵאָמֵר "אָמֵן וְאָמֵן" עֲדִיף טְפִילָּה.⁽¹⁹⁾

(19) כָּאן כָּתַב שֹׁגֵם כְּשֶׁמֻּדְמַנְתָּ לֹא בִּרְכָה שִׁישׁ בַּה שְׁנֵי עֲנִינִים, לֹא יַעֲנֶה 'אִמֵּן אִמֵּן' אֶלָּא 'אִמֵּן וְאִמֵּן', אִמֵּנִים לְקֵמֵן (ס"י קַבֵּד ס"ק כוה) כָּתַב, שְׁמִי שֶׁמֻּדְמַנְתָּ לֹא לַעֲנוֹת 'אִמֵּן' עַל שְׁנֵי דְבָרִים עֲוֹנָה שְׁנֵי אִמֵּנִים זֶה אַחֲרֵי זֶה, וַיְכוּן בְּכָל אִמֵּן עַל מָה עֲוֹנָה, אֶלָּא שְׁעִדִּיף יוֹתֵר לִזְמֹר 'אִמֵּן וְאִמֵּן'.

וְלַעֲנִין קִדִּישׁ כְּשִׁישׁ כְּמָה אֲנָשִׁים שְׁאוֹמְרִים בִּיחָד, וְאֶחָד מְקַדִּים וְאֶחָד מֵאֲחֵר, כָּתַב לַעֲלִיל (ס"י נה ס"ק ד) שֶׁאִם כּוֹלֵם סִימָנוֹ תוֹךְ כִּדִּי דִּיבּוֹר, יַעֲנֶה עִם הָרֵאשׁוֹן אוֹ עִם הָאֲחֵרִין אִמֵּן וַיַּעֲלֶה לְכוֹלֵם, אֲךָ אִם יֵשׁ הַפֶּסֶק יוֹתֵר מִתּוֹךְ כִּדִּי דִּיבּוֹר, יַעֲנֶה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד.

וְכִשְׁשׁוֹמֵעַ כְּמָה אֲנָשִׁים שֶׁמְבַרְכִּים וְאִינִם מְסִימִים בִּיחָד בְּשׁוּוּה, כָּתַב הַגְרָ"ח קֵינִבְסְקִי (אֲשִׁי יִשְׂרָאֵל פ"ד ה' יא) שִׁישׁ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמַּשְׁנ"ב לַעֲנִין קִדִּישׁ.

[משנ"ב ס"ק כט]

וְאִם לֹא אָמַר, יֵשׁ דְּעוֹת בֵּין הַפֶּסֶקִים אִם מְחִזְרִין אוֹתוֹ, עֵינֵן בְּמִגְן־אֶבְרָהָם וְעֵינֵן בְּבִאֵר הַלְכָה.⁽²⁰⁾

(20) וְלַקֵּמֵן (ס"י סג ס"ק יב) כָּתַב שֶׁאִם לֹא כִּיוּן בְּאִמִּירַת 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' צָרִיךְ לְאוֹמְרוֹ שׁוֹב בְּכוּנָה, שֶׁבְּכָלל פֶּסֶק רֵאשׁוֹן הוּא. וְהִינֵי דּוֹקָא קוֹדֵם שֶׁהַתְּחִיל 'וְאֶהְבֵּת', שֶׁכֵּן אִם כָּבֵר הַתְּחִיל הִרִי כָּתַב בִּבְיָה"ל (סוֹף ד"ה אַחֵר) שְׁאִינוֹ צָרִיךְ לַחֲזוֹר, וְרָאָה מָה שֶׁכָּתַבְנוּ לַעֲלִיל ס"י ס ס"ק יא, וְלַקֵּמֵן ס"י סג שֶׁם.

[משנ"ב ס"ק לו]

שֶׁשֶּׁשֶּׁקְרָא יַעֲקֹב אֲבִינוֹ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לְכִנּוּי, בְּקֶשׁ לְגִלּוֹת לָהֶם אֵת הַקֶּץ.⁽²¹⁾

(21) דְּבָרָיו אֵלּוּ הֵם מַלְשׁוֹן הַרְמַב"ם (פ"א מַה'ל' קְרִיאַת שְׁמַע ה"ד), וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין דְּרָכּוֹ שֶׁל הַרְמַב"ם לְהִבְיֵא מְקוּרוֹת לְהַלְכָה מִדְּבָרֵי דִּרְשׁ, בִּיֵּאֵר הַגְרָ"ח מִלְצָר (הוֹבֵאֵנוּ דְּבָרָיו בְּתַשׁבּוּבוֹת וְהִנְהִיגוֹת ח"ג ס"י כו) שְׁכוּנוֹת הַרְמַב"ם שְׁאִין הַדְּבָרִים כְּטַעַם לְהַלְכָה אֶלָּא הֵם פִּירוּשׁ גִּדְרֵי אִמִּירַת 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד', שְׁאִינָה רַק שֶׁבַח אֶלָּא חֶלֶק מִקְבֵּלַת עוֹלַם מַלְכוּת שְׁמִים, וְכַעֲנִיית אִמֵּן עַל יַחֲדוּת הַשֵּׁם.

[משנ"ב שם]

נִימְרָה, לֹא אָמַר מִשְׁהָה⁽²²⁾ וְכו', תִּקְנוּ לְאִמֵּר אוֹתוֹ בְּחִשָּׁא⁽²³⁾.

(22) וְאֵף שֶׁהִרְבֵּה שִׁבְחִים אֲנִי אוֹמְרִים אֵף שֶׁלֹּא נִאֲמָרוּ עַל יְדֵי מִשְׁה רִבִּינוּ, כָּתַב הַצִּלְ"ח (פִּסְחִים נו, א) בְּבִיאוֹר הַדְּבָרִים שֶׁיִּקְרָא הַקְפִּידָא שֶׁלֹּא לְהַפְסִיק בְּאִמְצַע קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁכָּתַבָּה מִשְׁה דְּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא אִמְרוּ, וְלִכֵּן מִלְמַד זְכוֹת עַל מִנְהַג מִקְצַת קִהִילוֹת שְׁאוֹמְרִים בְּיוֹם כִּיפּוּר קֵטן 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' בְּקוֹל, שְׁכִיּוֹן שְׁאִין זֶה מִסְדֵּר קְרִיאַת שְׁמַע לִכֵּן מוֹתֵר לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל.

וְעַל דְּבָרֵי הַצִּלְ"ח הַקְשָׁה הַגְרָ"שׁ אִלִּישִׁיב (פְּנִינֵי תַּפְלָה ע"מ ע"ד), שֶׁאִם בְּקְרִיאַת שְׁמַע אִין אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל מִשׁוֹם הַפֶּסֶק, מָה מוֹעִילָה אִמִּירַתוֹ בְּלַחֲשׁ. וְלִכֵּן בִּיֵּאֵר הַגְרָ"שׁ אִלִּישִׁיב טַעַם אַחֵר, שְׁכוּנוֹת הַגִּמ' 'שֶׁלֹּא אִמְרוּ מִשְׁה', הִינֵי כִשְׁנֵאֲמַרְנוּ בְּקוֹל אֲנִי עוֹשִׂים אֵת עֲצֻמְנוּ כְּאִילוֹ אֲנִי בִּדְרָגָה יוֹתֵר גְּבוּהָה מִמִּשְׁה, שְׁמִשְׁה לֹא אִמְרוּ בְּגִלְלֵי שֶׁלֹּא הִיתָה לוֹ הַשְּׁגָה דְּבָרֵי כָל כֶּךָ גְּבוּהָה, וְרַק יַעֲקֹב אִמְרוּ, וְלִכֵּן אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּלַחֲשׁ, וְמָה שְׁבִיּוֹם כִּיפּוּר אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל.

הוּא מִשׁוֹם שְׁבָאוֹתוֹ יוֹם אֲנַחְנוּ כְּמַלְאכִים, וְאִינֵנוּ אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּתוֹרַת אִמִּירַת בְּנֵי אָדָם אֶלָּא בְּתוֹרַת אִמִּירַת הַמַּלְאכִים. וְלִפִּי טַעַמוּ בְּכָל אוֹפֵן יֵשׁ לְאוֹמְרוֹ בְּלַחֲשׁ, גַּם בְּתַפִּילַת יוֹם כִּיפּוּר קֵטן. וְהוֹסִיף, שֶׁלִּפִּי טַעַמוּ זֶה גַּם בְּאִמִּירַת 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכו' שֶׁבִּסּוֹף 'אֲנָא בְּכַ' וְכו' וְכֵן לְאַחֵר בִּרְכָה לְבַטְלָה, יֵשׁ לְאוֹמְרוֹ דּוֹקָא בְּלַחֲשׁ. וְהַגְרָ"שׁ דְּבִלְיָצְקִי (וּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ פֶּרֶק מִנְחַת צִיּוֹנוֹת ה' יא) כָּתַב לַעֲנִין 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכו' שֶׁלֹּאֲחֵר 'אֲנָא בְּכַ', שֶׁמְבֹאֵר דְּבָרֵי הָאֲר"י ז"ל (בְּשַׁעַר הַכּוֹנוֹת דף נה) שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹמְרוֹ בְּלַחֲשׁ, וְכֵן כָּתַב בִּסְפֵּר עוֹד יוֹסֵף ח'י (לְבָן אִישׁ ח'י, פ' וְאֵרָא ס"ד). מֵאִידֵךְ, דַּעַת הַגְרָ"ח קֵינִבְסְקִי (דַּעַת נוֹטָה ע"מ ר"א) לַעֲנִין 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכו' לְאַחֵר בִּרְכָה לְבַטְלָה, שִׁיכּוֹל לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל.

וְטַעַם נוֹסֵף לְאִמִּירַתוֹ בְּלַחֲשׁ, כָּתַב הַטּוֹר (ס"י תִּרִּיט) לַעֲנִין יוֹם כִּיפּוּר שֶׁבּוֹ הַמִּנְהַג לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל, שֶׁ'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד' וְכו' הוּא הַשֶּׁבַח שֶׁהַמַּלְאכִים מְשַׁבְּחִים אֵת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמִשְׁה הוֹרִידוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְכִדִּי לְהַצְנִיעוֹ מִהַמַּלְאכִים אוֹמְרִים אוֹתוֹ כָּל הַשָּׁנָה בְּלַחֲשׁ, וְבִיּוֹם כִּיפּוּר שֶׁבּוֹ אֲנִי דּוֹמִים לְמַלְאכִים אוֹמְרִים אוֹתוֹ בְּקוֹל, וְכַטַּעַם זֶה כָּתַב הַמַּשְׁנ"ב לְקֵמֵן (שֶׁם ס"ק ח). וְעַל טַעַם זֶה הִקְשׁוּ הַמַּג"א (שֶׁם ס"ק ח) וְהַפְרִישָׁה (כָּאן אוֹת טו) שֶׁלֹּאֲוֹרָה כָּאן מְבֹאֵר בְּטוֹר טַעַם אַחֵר מִמֶּה שֶׁהִבְיֵא לְקֵמֵן, וְהַמַּג"א (שֶׁם) תִּירֵץ שֶׁהַכֵּל טַעַם אַחֵר, וְהַטַּעַם שֶׁכָּתוּב כָּאן שֶׁמִּשְׁה לֹא כָּתְבוּ הוּא כִּדִּי לְהַצְנִיעוֹ מִהַמַּלְאכִים.

(23) וְכִשְׁאוֹמֵר 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד' בְּלַחֲשׁ, כָּתַב הַכֶּף הַחַיִּים (ס"ק מז) בְּשֶׁם הֵבֵן אִישׁ ח'י (שָׁנָה א' פ' וְאֵרָא אוֹת יא) שֶׁצָּרִיךְ שִׁישְׁמִיעַ לְאוֹנָיו קֶצֶת אֶלָּא שֶׁלֹּא יֵאָמֵר בְּקוֹל כִּשְׁאֵר קְרִיאַת שְׁמַע. וְכִשְׁקוֹרָא בִּיחִידוֹת, דַּעַת הַגְרָ"ח מְבַרִּיסק (הוֹבֵא בְּתַשׁבּוּבוֹת וְהִנְהִיגוֹת ח"ב ס"י מז) שְׁמוֹתֵי לְאוֹמְרוֹ בְּקוֹל, שֶׁהַמַּלְאכִים מְתַקְנִים רַק כִּשְׁאוֹמְרִים כְּשִׁירַת הַמַּלְאכִים בְּצִיבּוֹר. וְלִכְאוֹרָה לְשֹׂאֵר הַטַּעַמִּים שֶׁהוֹבֵאוּ בְּהַעֲרָה הַקּוֹדֶמֶת, גַּם כִּשְׁקוֹרָא בִּיחִידוֹת אִין לְהַגְבִּיהָ אֵת קוֹלוֹ.

[משנ"ב ס"ק לא]

ד' בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד" גַּם־כֵּן בְּכָלל קִבְּלַת מַלְכוּת שְׁמִים הוּא.⁽²⁴⁾

(24) וְלִגְבִי הַלִּיכָה כִּשְׁאוֹמֵר 'בְּרוּךְ שֶׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לַעֲלוֹם וְעַד', כָּתַב לְקֵמֵן (ס"י סג ס"ק יא) שְׁאִין לְאוֹמְרוֹ כִּשְׁוָה מַהְלָךְ, כִּשֶּׁם שְׁאִין לִזְמֹר כֶּךָ אֵת הַפֶּסֶק הָרֵאשׁוֹן. וְרָאָה מָה שֶׁכָּתַבְנוּ לַעֲלִיל ס"י ס ס"ק יא.

[משנ"ב ס"ק לב]

וְלֹא לְהַתְּלִיפֵם בְּאִזְחִיתוֹת אֲחֵרוֹת.⁽²⁵⁾

(25) וְאִם טַעַם וְהוֹסִיף בְּקְרִיאַת שְׁמַע מִיָּלִים שְׁאִינֵן כְּתוּבוֹת בַּה, הוֹרָה הַגְרָ"שׁ אוֹיַעֲרֵבֶךְ (הַלִּיכוֹת שְׁלֹמֹה תַּפְלָה פ"ו ס"ט) שֶׁבִּדְעֵבֶד יֵצֵא יְדֵי חוּבָתוֹ, וְגַם אִינוֹ צָרִיךְ לַחֲזוֹר וּלְזַמֵּר מִהַמְּקוֹם שֶׁבּוֹ קִלְקַל אֵת הַקְרִיאָה, וְכֵן מִשְׁמַע בִּבְיָה"ל לַעֲלִיל (ס"ט ד"ה בֵּין) שְׁאִינוֹ נִחְשָׁב לְהַפְסֵק, וְהֵבֵן אִישׁ ח'י (שָׁנָה א' פ' וְאֵרָא אוֹת ו) כָּתַב שִׁישְׁתוֹק כִּשְׁעִיּוֹר אִמִּירַת הַפְּרָשָׁה הָרֵאשׁוֹנָה, וְאִזּוּ יַחֲזוֹר לִזְמֹר 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל'.

[משנ"ב ס"ק לג]

שִׁישְׁתַּמַּע שְׁהֵם שְׁנֵי לְמִדִּי⁽²⁶⁾.

(26) וְאִם לֹא דַקְדַּק בּוֹה, כְּגוֹן שֶׁהַדְּבִיק תִּיבַת 'עֲשֵׂב' לִבְשֹׁדֶךְ, כָּתַב הַגְרָ"ח קֵינִבְסְקִי (שְׁאֵלַת רַב ח"ב קְרִיאַת שְׁמַע אוֹת כ"א) שְׁאִין תּוֹעֵלַת לַחֲזוֹר, כִּיּוֹן שֶׁבִּדְעֵבֶד יֵצֵא יְדֵי חוּבָה.